

– потрібно перекваліфікуватися. Це означає не тільки йти в руслі звичних знань, які ми не повинні ігнорувати, але й готувати себе до діяльності в нашому освітньому просторі, що постійно оновлюється. Лише інноваційне суспільство, яке вміє цілеспрямовано виходити із своєї культурної, освітньої закритості, має шанс чітко, самостійно, із знанням справи пережити вибухові виклики, які супроводжують трансформації росту, зростання цивілізації.

Список використаної літератури

1. Байдаров Е.У. Информационно-образовательные и воспитательные стратегии в современном обществе: национальный и глобальный контекст // Материалы международной научной конференции, г. Минск, 12-13 ноября 2009 г. – Минск : Право и экономика, 2010. - 762 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. 3-тє видання, виправлене. – К.: «Академвидав.», 2015. – 304 с.
3. Дяченко Я.С. Творчість як істотний феномен дитячої обдарованості // Наукові записки Інституту психології Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. – К.: Главник, 2005. – Вип. 26. – Т. 2. – С. 29.
4. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. – К.: Педагогічна думка. 2008. – 424 с.
5. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум / В. Г. Кремень. – К., – 2007. – С. 16.
6. Кучеренко К.В. Теоретические основы формирования идеи человекообразного образования // Молодой ученый. – 2015. – №2. – С. 531-533.
7. Проскуровская И. Д. К программе построения педагогики самоопределения // Введение в педагогику самоопределения. Томск, 2001. С. 7–13.
8. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. – К.: ВД „Професіонал”, 2004. – 215 с.
9. Юдин Б.Г. О человеке, его природе и его будущем // Вопросы философии. – 2004.– № 2.
10. <https://www.mysciencework.com/publication/show/c7790cbe8fb1f672396ae7ba3c2700ee>.

Оксана Сівцова

ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ФОРМУВАННЯ У НИХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЗРІЛОСТІ»

Молода людина перебуває у пошуку самовизначення. За всієї складності цього явища основним у ньому є прагнення посісти внутрішню позицію дорослого, усвідомити себе як члена суспільства, визначити себе в світі, тобто зрозуміти себе, власні можливості, своє місце та призначення в житті: Який я є? Що я хочу? Що я можу?

Якщо у підлітковому віці самооцінка визначалася зовнішніми показниками досягнень, оцінкою членів референтної групи, то в юнацькому віці з'являються

власні критерії оцінювання своєї значущості. Школярі оцінюють себе з позиції власної індивідуальної шкали цінностей.

Мотиви навчання часто пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. У навчальному процесі старшокласники обирають те, що особисто їм видається розумним, цікавим, доцільним і корисним.

Одна з центральних проблем підліткового віку — перебудова взаємин із дорослими та зміна значущих осіб — зберігає своє значення й у період ранньої юності.

Старшокласники прагнуть звільнитися від дріб'язкового контролю й опіки з боку батьків і вчителів, а також частково — від встановлених тими норм і правил. У цьому процесі прийнято розрізняти прагнення до автономії у сфері поведінки (потреби і право самостійно вирішувати особисті проблеми), емоційної автономії (потреба і право мати власні самостійні вподобання) та нормативної автономії (потреба і право на власні норми й цінності).

Першою, і порівняно легко, досягається незалежність проведення дозвілля (звісно, в певних межах). Юнаки і дівчата дедалі більше часу проводять поза домівкою і школою, віддаючи перевагу одноліткам як партнерам у спілкуванні.

У період ранньої юності триває процес переорієнтації спілкування з дорослих на ровесників. Старший школяр у спілкуванні реалізує дві протилежні потреби: у відокремленні та в належності до певної групи. Якщо перша реалізується передусім через прагнення до емансипації від дорослих, то друга — у взаєминах з однолітками.

Юнацькому спілкуванню притаманні дві протилежні тенденції: розширення його сфери та зростання індивідуалізації. Потреба самовиразитися, розкрити власні ставлення, переживання часто домінує над інтересом до почуттів і переживань іншого, що зумовлює егоцентричність юнацького спілкування, слугує причиною напруження в стосунках та незадоволенням ними. Різко посилюється потреба в індивідуальній інтимній дружбі, помітно активізуються міжстатеві взаємини, проявляється потреба в коханні, з'являються серйозні захоплення.

Управління пізнавальною діяльністю старших школярів має враховувати те, що, по-перше, цей період характеризується сформованістю довольності всіх психічних пізнавальних процесів; по-друге, юнак чи дівчина вже здатні керувати власною пізнавальною діяльністю.

Сприймання. Подальший розвиток цього процесу, як було зазначено вище, виявляється у довольних його формах, у перцептивних діях, актах планомірної спостережливості за певними об'єктами, що спрямовуються пізнавальними і практичними цілями. Сприймання стає складним інтелектуальним процесом опосередкованим попереднім досвідом, наявними знаннями й інтелектуальним потенціалом.

Увага. Розвиваються й зростає обсяг, концентрація, увагу, що дає можливість інтегруються властивості уваги: тривалість, здатність розподіляти одночасно виконувати різні дії.

Удосконалюється переключення уваги від одних навчальних та практичних завдань до інших, зростає вибірковість уваги, яка зумовлена інтересами та цілями молодих людей.

У навчальній діяльності зростає роль після довільної уваги. Передусім це відбувається тоді, коли в процесі навчальної діяльності виникає інтерес, молодим людям стає цікаво, зникає вольове зусилля.

Пам'ять. Основна тенденція в розвитку пам'яті на цьому етапі полягає в подальшому зростанні та зміцненні довільності. Окреслюється спеціалізація пам'яті, зумовлена провідними інтересами юнаків і дівчат. Удосконалюються способи запам'ятовування за рахунок свідомого використання раціональних прийомів та встановлення логічних зв'язків між частинами матеріалу. Зростає продуктивність запам'ятовування абстрактного матеріалу.

Мислення. В інтенсивному інтелектуальному дозріванні, характерному для ранньої юності, провідна роль належить мисленню. Мислення опосередковує всі інші пізнавальні процеси. Так, у низці досліджень доведено, що розвиток довільності уваги, її сталості та зосередженості в юнацькому віці насамперед пов'язаний з формуванням логічного мислення, засвоєнням узагальнених способів мислення. Логічне запам'ятовування також тісно пов'язане з мисленням. Успішність цього процесу забезпечує використання певних прийомів, які засвоюються за допомогою вчителя: виокремлення найважливішого і найсуттєвішого в матеріалі; усвідомлення мети запам'ятовування; осмислення значення і логічного смислу матеріалу; критичної оцінки його змісту; поділу матеріалу на структурні одиниці з вирізненням у кожній опорних пунктів; змістового групування матеріалу. Від організації мисленнєвої діяльності залежить продуктивність мимовільної пам'яті, мимовільно запам'ятовується те, що пов'язано з потребами, інтересами і планами на майбутнє, що викликає сильний емоційний відгук. Педагогам, узагальнюючи навчальний матеріал, важливо наводити приклади, пов'язані зі сферою інтересів юнаків, що емоційно їх заторкують і показують, як здобуті знання та уміння знадобляться в майбутньому.

Мовлення. Разом із розвитком абстрактного і узагальненого мислення відбувається перехід до вищих рівнів мовлення. Мовлення ускладнюється за змістом та структурою, розширюється активний і пасивний словник, удосконалюються мовні засоби усного і письмового висловлення думок, формуються вміння точно висловлювати думки абстрактного характеру, легко користуватися усним мовленням як засобом спілкування тощо. Розвивається мовленнєве мислення, основи розвитку якого закладаються педагогами ще в підлітковому віці.

У старшому шкільному віці причиною вибіркового ставлення до навчальних предметів, окрім зазначеної, стає наявність у молодих людей сформованих інтересів, які пов'язані зі здібностями, із професійною спрямованістю. Інколи це може призвести до звуження кола зацікавленості шкільними предметами.

Тому дуже важливою є роль учителя, який має допомогти учневі визначити пріоритети у тому обсязі знань, котрий вони хочуть засвоїти.

Отже, педагог у навчальному процесі має максимально враховувати особливості й інтереси учнів і створювати простір для їхньої власної розумової й соціальної активності. Для цього віку важливим є забезпечення партнерства та співпраці у процесі навчання, захопленість викладачем власним предметом, емоційність викладу, високий професіоналізм і педагогічна майстерність, реалізація зворотного зв'язку між учнями і вчителем, створення умов для об'єктивної оцінки знань та вмінь учнів і самореалізації в роботі учасників навчального процесу, широке вико-

ристання проблемних ситуацій, цікавих практичних прикладів, забезпечення навчального процесу технічними засобами та дидактичними матеріалами.

Головною метою морального виховання на сучасному етапі є цілеспрямований свідомий процес формування гармонійної особистості, що включає гуманність, працелюбність, чесність, правдивість, дисциплінованість, почуття відповідальності, власної гідності, виховання патріотизму, любові до Батьківщини. На цій основі формуються особистісні риси людини, які включають в себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Головне у вихованні старшокласників – добиватися, щоб самі учні прагнули до моральної чистоти.

Вся система методів морального виховання, які застосовуються у старших класах школи (бесіди, лекції диспути, громадська діяльність та ін), має бути спрямована на розвиток самосвідомості учнів, на самовиховання і самовдосконалення.

Здатність людини до самореалізації в рамках життєвої стратегії за такими напрямками, як самосвідомість, самовизначення, рефлексія, сенсотворення, рівень домагань, самоорганізація, саморегуляція - багато в чому визначена системою зв'язків у ланці "держава - особистість ". Осягнення сутності громадянськості, бачення і розуміння шляхів, що ведуть до "акме" громадянськості, має сьогодні не тільки теоретичне а й практичне значення. У зв'язку з цими перспективами акмеології як науки є вихід за рамки дослідження проблем розвитку професіоналізму. Вже сьогодні необхідні наукові розробки проблем громадянського становлення, морального вдосконалення і духовного розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. <http://posibniki.com.ua/post-starshiy-shkilniy-vik>
2. <http://ua.textreferat.com/referat-11054-1.html>
3. <http://ua-referat.com/>
4. <http://osvita.ua/school/method/psychology/1745/>
<http://medbib.in.ua/akme-grajdanstvennosti-kak-vershina.html>

Тетяна Мороз

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОЧИМА СТУДЕНТА

Сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій як готовності і здатності людини до професійної діяльності передбачає створення відповідних педагогічних умов. Оскільки нова освітня парадигма декларує розвиток особистості під час здобуття вищої освіти, дослідження ролі викладачів ВНЗ у забезпеченні професійної підготовки майбутніх фахівців набуває особливої актуальності.